

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА
ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ
ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

**СТРАТЕШКИ ДОКУМЕНТ ЗА ДОЛГОРОЧНО СТРАТЕШКО
ПАРТНЕРСТВО ПОМЕЃУ НЕВЛАДИНИ ОРГАНИЗАЦИИ И ОБРАЗОВНИ
ИНСТИТУЦИИ ВО СПРАВУВАЊЕ СО ПРЕДИЗВИЦИТЕ ОД
СОЦИЈАЛНА ИНКЛУЗИЈА И РАНО НАПУШТАЊЕ НА УЧИЛИШТЕТО
НА РОМСКИТЕ УЧЕНИЦИ ВО РЕГИОНИТЕ НА КОЧАНИ, СЛИВЕН И
ЛАРИСА**

The European Commission support for the production of this document does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

СОДРЖИНА

Содржина

1. ПОГЛАВИЕ I - Моментална ситуација во образовниот сектор на трите општини учеснички	3
1.1. Преглед на Образовниот систем во Кочани, Северна Македонија.....	3
1.1.1. Образовен систем во Северна Македонија.....	3
1.1.2. Образовниот систем во регионот на Кочани.....	4
1.2. Преглед на Образовниот Систем во Сливен, Бугарија	6
1.2.1. Образовен систем во Бугарија.....	6
1.2.2. Образовниот систем во регионот на Сливен	7
1.3. Преглед на Образовниот Систем во Лариса, Грција	10
1.3.1 Образовен систем во Грција	10
1.3.2. Образованието во Тирнавос.....	12
2. ГЛАВА II - Потенцијал на соработка помеѓу образовните институции и невладините организации и поддршка од локалните власти по прашањата на Рано Напуштање на училиштата	13
2.1. Добри практики помеѓу образовните институции и невладините организации и поддршката на локалните власти во Сливен (Бугарија) и нивниот потенцијал за имплементација во образовниот процес на целните региони.	14
2.2 Финансирање на активности	23
3. ACTION PLAN.....	24

1. ПОГЛАВИЕ I - Моментална ситуација во образовниот сектор на трите општини учеснички

1.1. Преглед на Образовниот систем во Кочани, Северна Македонија

1.1.1. Образовен систем во Северна Македонија

Основното образование во Република Северна Македонија е задолжително и трае 9 години. Организирано е во три образовни периоди: од прво до трето одделение, од четврто до шесто одделение и од седмо до деветто одделение. Учениците се запишуваат во прво одделение на возраст од пет години и осум месеци.

Основното образование трае девет години и е задолжително и бесплатно за сите ученици (возраст од 6-14 години). Во земјата има 347 основни училишта (околу 1100 вклучувајќи ги и далечните канцеларии).

Нивото на писменост е високо и изнесува 98.8% за мажи и 96.8% за жени (2015). Целокупната покриеност е 63%, додека нето покриеноста е 91%. Во овие цифри не се вклучени учениците (најмногу Роми) кои не се регистрирани воопшто во нашиот систем (без идентификационен број), и затоа моменталната покриеност за таа група на возрасни е помала.

Секундарното образование исто така е задолжително и бесплатно, и е поделено во четири групи: гимназија, средно стручно образование, уметничко и образование за ученици со посебни образовни потреби. На крајот од тригодишното образование, учениците полагаат финален испит и немаат право да се запишат на факултет. Учениците кои имаат завршено четири годишно стручно образование можат да бираат помеѓу финален испит и државна матура, во зависност од тоа дали тие ќе го продолжат нивното образование или не, додека учениците од повисоките секундарни училишта задолжително мора да полагаат државна или училишна матура.

Помеѓу 124 секундарни училишта, 108 се државни и останатите 16 се приватни. Од секундарните државни училишта 23 се гимназии; 43 се стручни; 33 исто така нудат гимназиско и стручно образование; 4 училишта се за ученици со посебни образовни потреби и 5 уметнички училишта.

Покрај Законот за основно образование на Република Северна Македонија кој ги покрива сите главни аспекти на образовниот систем постојат и неколку други документи поврзани со образовниот систем насочени кон специфични области.

Националната стратегија за образование од 2018-2025 како најважна е документ каде систематски се планираат следните чекори за подобрување на образованието.

Со процесот на децентрализација, училиштата се водени од страна на општините и секоја година развиваат своја сопствена програма за поддршка на образованието и оваа програма се усвојува од страна на општинскиот Совет.

Поврзано со овие проектни активности и цели се „Стратегија за развој на ИКТ во Република Македонија 2015-2020“ и „Стратегија за заштита на животната средина во рамките на образованието во Република Македонија“.

„Национална стратегија за долгорочно учење за 2014-2020 во Република Македонија“.

Како потенцијални слабости во образовните курикулуми во СТЕМ (наука, технологија, инженерство и математика) предметите кои се поврзани со главна цел на проектот, климатските промени не се доволно застапени и нивната важност за добробитта на луѓето не е доволно нагласена. Практичното искуство и истражувањето исто така недостасуваат.

1.1.2. Образовниот систем во регионот на Кочани

Кочани е град во источниот дел од Северна Македонија. Има население од 38,092 жители и е центар на Општина Кочани. Градот се простира кон северната страна на Кочанската котлина, долж двете страни на Кочанска река, каде ги напушта планинските страни и се спушта кон долината.

Етничката структура на населението е следна:

- Македонци: 90.3%
- Роми: 5.0%
- Турци: 3.0%
- Власи: 0.5%
- Срби: 0.2%

- Други: 1.0%

Од религиозна гледна точка повеќето од населението се: Православни 96%, Муслимани 3%, Католици 0,3% и други 0,7 %.

Во општина Кочани има шест основни училишта, од кои едно е музичко училиште и две секундарни (средни) училишта.

Ситуацијата во основните училишта во учебната 2021/2022 е дадена во табелата подолу:

Основно училиште	Број на ученици	Број на одделенија	Просечен број на ученици во одделение
ОУ „Крсте П. Мисирков“	209	19	11
ОУ „Св. Кирил и Методиј“	955	48	20
ОУ „Раде Кратовче“	504	30	17
ОУ „Малина Попиванова“	485	33	15
ОУ „Никоила Карев“	480	37	13
ВКУПНО	2633	167	16

Во секундарни (средни) училишта во општина Кочани, ситуацијата за 2021/22 е следната:

Секундарно (средно)училиште	Број на ученици	Број на класови	Просечен број на ученици во клас
СОУ “Љупчо Сантов”	577	52	11
ДЕМАУ „Гошо Викентиев“	640	35	18
ВКУПНО	1217	87	14

Од 5ти Август, 2019 (Службен Весник 161 на Република Северна Македонија) има измени во националниот закон за образование во кој се нагласува инклузијата на деца со посебни потреби и систематска работа со надарени и талентирани деца.

1.2. Преглед на Образовниот Систем во Сливен, Бугарија

1.2.1. Образовен систем во Бугарија

Актот за предучилишно и училишно образование (валиден од 01.08.2016) обезбедува законска основа за целокупниот образовен систем во земјата и ги почитува правата на граѓаните за нивно континуирано надградување на образованието и квалификациите. Актот ги препознава правата за образование на сите деца; гарантира еднаков третман без оглед на нивната етничка или социјална позадина и место на живеење; обезбедува услови и можности за понатамошен развој и постигнување на високо ниво на знаење во системот на образование.

Бугарскиот систем на образование традиционално е организиран преку јавниот сектор. Сепак, постојат и приватни училишта на различни нивоа на образование. Образованието во Бугарија во главно е поддржано од Министерството за Образование и Наука. Финансиска автономија им е дадена на училиштата со финансиската децентрализација и т.н., делегиран буџет,. Финансиската децентрализација ги пренесува правата и обврските кои се поврзани со составување и распределување на буџетот (делегиран буџет). Училиштата имаат повеќе права за менаџирање на буџетот при негово составување и трошење, и спроведуваат нивни сопствени независни политики.

Образованието и обуките на децата започнува од градинките. Тие може да се јавни, општински или приватни, зависи од типот на нивниот буџет. Градинките сместуваат деца од 3 до 6 години (кога поаѓаат во прво одделение). Предучилишните групи на деца на возраст од 5-6 години се задолжителни и може да се направат во градинките или во основно училиште. Подготвеноста за на училиште се проценува на крајот на предучилишната образовна фаза со споредување на бараните научени резултати со резултатите опишани според државните стандарди. Лично портфолио се издава на крајот на предучилишната фаза.

Училишното образование е бесплатно за предучилишното, основно и секундарно ниво во јавниот сектор. Задолжително е за деца помеѓу 5 и 16 (0-8 одделенија). Нивоата на образование во Бугарија се следниве:

- основно образование (одделение 1- 4 инклузивни);
- пред секундарно образование (клас 5 – 7 инклузивни)
- нижо секундарно образование (клас 8 – 10 инклузивни);
- вишо секундарно образование (клас 10 – 12 инклузивни).

Училиштата во Бугарија се државни, општински, приватни и духовни и според типот на обука и настава тие обезбедуваат- неспецијализирана и специјализирана настава. Според фазата или степенот на образование, неспецијализирани училишта се:

- основно образование (I - IV инклузивно одделение);
- нижо секундарно (I - VII инклузивен клас);
- секундарно (VIII - XII инклузивен клас);
- комбинирано (I - X инклузивен клас);
- средно училиште (I – XII инклузивно).

Основното образование започнува нормално кога детето ќе наполни 7 години, но не е необично за родителите да ги запишат своите деца во прво одделение на возраст од шест години. По завршување на четврто одделение, учениците добиваат сертификат за основно образование. За да добијат диплома за основно образование учениците можат да посетуваат нижо секундарно образование или општо секундарно образование.

Во повеќето училишта, училишната година започнува на 15ти Септември и продолжува до 15ти или 30ти Јуни. Секоја училишна година има две полугодија. Во повеќето од секундарните училишта, потребни се приемни испити за упис. Учениците можат да бираат од многуте типови на училишта, каде секое нуди различен фокус (како што се математика, науки или странски јазици).

1.2.2. Образовниот систем во регионот на Сливен

- Предучилишно образование

Предучилишно образование е наменето за одредена група на население- деца од 3 до 6 години. Ова е имплементирано во детските згрижувачки објекти кои според сегашната законска регулатива (Законот за предучилишно и училишно образование-2015) се дефинирани како градинки.

Бројот и капацитетот (бројот на места и бројот на групи) во градинката е одреден од бројот на деца во рамките на група од 3-6 годишна возраст, како и според сегашната регулатива на минимум број на децата потребен за да се формира група.

Во учебната 2021/2022 во регионот на Сливен има вкупно 60 градинки. Капацитетот на градинките е според бројот на деца кои ги покрива. Така да има преку 100 места за 100 деца. Просечната бројка на деца во една група во градинка е во рамките на сегашните стандарди. Тоа варира од 20 до 23 деца во една група низ годините.

Локациите на градинките во регионот на Сливен се следниве:

- Во градот Сливен – 14 градинки;
- Во селата од општина Сливен – 14 градинки;
- во општина Котел – 6 градинки;
- во општина Твардица – 6 градинки;
- во општина Нова Загора – 20 градинки;

- **Училишно образование**

Училишниот образовен систем е претставен преку мрежа од два типа на училишта:

-Општо образование

-Стручно образование

За време на учебна година 2021/2022, училишната мрежа во регионот на Сливен ги вклучува следниве образовни институции:

9 Елементарни училишта (1 – 4 одделение)

41 Основни училишта (1 – 7 одделение)

9 Секундарни училишта (СУ) (1 -12 клас)

3 Професионално ориентираны училишта

8 Стручни училишта

1 Ресурсен центар за поддршка на деца со посебни потреби

2 Специјални училишта

1 Национално училиште за фолклорна музика

1 Национално училиште за уметност и дизајн

1 Затворско училиште

1 Спортско училиште

- **Регионално одделение за образование–Сливен – регионална власт, територијална структура на Министерството за Образование и Наука одговорно за образованието во регионот**

Регионално Одделение за Образование- Сливен е територијална администрација на Министерството за Образование и Наука за менаџирање и методична поддршка на системот за предучилишно и училишно образование. Регионалното одделение за образование- Сливен е правен субјект и има овластување на секундарна буџетска институција.

The European Commission support for the production of this document does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Организацијата на активностите се спроведува во согласност со одредбите на Правилникот за структурата и функциите на регионалните одделенија за образование и според Правилата за Внатрешен Поредок. Директорот го менаџира и претставува Одделението. Имплементацијата на активностите се спроведуваат преку две одделенија:

- Општа Администрација- Одделение за администрација, правни, финансиски, бизнис и информационални услуги;
- Специјализирана Администрација- Одделение за организациони-методолошки активности и контрола.

Број на вработени е 21, вклучувајќи го и директорот. Регионалното Одделение за Образование-Сливен работи според годишен план одобрен од Министерството за Образование и Наука.

Мисија: Регионалното Одделение за Образование-Сливен создава услови за имплементација на државните образовни политики на територијата на областа Сливен, менаџирајќи и контролирајќи го системот за предучилишно и училишно образование на територијата на областа.

Визија: Регионалното Одделение за Образование- Сливен е активна страна во имплементација на државните политики за секундарното образование и координација со регионалните и општински власти, училишната мрежа, бизнис и граѓанското општество за долгорочно учење и развој за економија базирана на знаење.

Главни приоритети во активностите на Регионалното Одделение за Образование-Сливен:

1. Ефикасно организирање, методолошка поддршка и управување на образовниот систем во областа на Сливен за имплементација на државните образовни политики во согласност со Законот за Предучилишно и Училишно Образование и Државните Образовни Стандарди.
2. Активности за имплементација на Механизмот за Соработка на Институциите за Запишување и Инклузија на деца од предучилишна и училишна возраст и ученици во Образовниот Систем; нивно задржување во образовните институции; да се поттикне интересот на учениците за учење, за континуирано да ги подобруваат нивните вештини и нивните образовни резултати.
3. Методолошка поддршка и контрола над активностите кои вклучуваат учење на Бугарски јазик за деца чиј мајчин јазик не е бугарскиот јазик; како и за писменоста, да се усовршат нормите на литературниот бугарски јазик и да се зголеми нивото на функционална писменост за учениците;

4. Поддршка на практичната ориентација за обуки, клучни компетенции, постигнати активности и ориентација кон резултатите; употребата на иновација во образовниот процес и активно споделување на добри практики;
5. Поддршка на развој на стручното образование во линија со развојот на економијата во регионот и потребите на бизнисот;
6. Активности за имплементација на инклузивна образовна политика и поддршка за персонален развој на секое дете и ученик;
7. Поддршка на иницијативите и активностите на образовните институции поврзани со активни партнерства со родителите за едуцирање на децата и учениците за вредности и доблести, нетолерантни на агресија и нетолеранција, почит кон правата и усогласеност со правилата и обврските.
8. Активно учество во национални и интернационални образовни проекти.

Институцијата е одговорна за образованието во областа. Рано напуштање на училиштата е еден од главните проблеми во училиштата во регионот на Сливен. Оваа институција периодично организира контрола каде стручни лица од Регионалното одделение за образование го проверуваат бројот на ученици кои посетуваат настава, ја анализираат ситуацијата и бараат нови начини да се справат со напуштање на училиштето.

1.3. Преглед на Образовниот Систем во Лариса, Грција

1.3.1 Образовен систем во Грција

Единаесет годишно образование во Грција е задолжително и бесплатно за сите деца на возраст од четири до петнаесет години. Ова се однесува на сите деца со постојан престој во Грција, без оглед на нивното државјанство.

На возраст од 4 години децата може да посетуваат градинка(не е задолжителна), со цел да се развиваат нивните социјални вештини и да им олесни на родителите кои работат. Има три сегмени во елементарното образование. Задолжително елементарно образование се одвива во редовните елементарни училишта. Исто така се спроведува и во специјални институции за ученици со потешкотии во развојот (во некои случаи, кога има ученици со посебни потреби постојат училишта кои се наменети за нив, иако можат да посетуваат часови во регуларните училишта со

The European Commission support for the production of this document does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

подршка на наставник. Последно, но не и најмалку важно е музичко образование во основни музички училишта, и основно образование за возрасни спроведено во регуларните училишта и специјализирани институции. Основното музичко образование се спроведува во одредени регуларни основни, гимназии и личеум како посебен образовен програм.

По завршување на примарното образование, секундарното образование е обезбедено за сите, под еднакви услови и врз основа на индивидуалните способности, можностите за стекнување на знаење и компетенции потребни за да влезат на пазарот на трудот или да продолжат со понатамошно образование во повисоките образовни институции. Секундарното образование во Грција е задолжително.

Секундарното образование е обезбедено во секундарните училишта и други правни лица и вклучува различни типови и форми на инструкции, образование, квалификации и обуки кои се изведуваат според одредбите во Актот за Примарното и Секундарното Образование.

Секундарни училишни институции се секундарни ученички домови. Секундарните училишни програми се следниве:

- гимназии;
- уметнички училишта
- Спортски гимназии
- стандардни и експериментални гимназии
- музички училишта
- црковни гимназии

Гимназиите ги подготвуваат учениците, од 12 до 15 годишна возраст, за понатамошно образование во повисоките образовни институции. Во уметничките училишта, учениците стекнуваат знаења, развиваат вештини, способности и креативност во различни уметнички полиња.

Според Личеумите во Грција, нивната посета не е задолжителна, учениците ги посетуваат од 15 до 18 годишна возраст и потоа ако освојат високи поени на националните испити, можат да се запишат на универзитет. Ги има истите категории како гимназиите, со додаток на стручните образовни институции, кои ги подготвуваат учениците од специфични образовни полиња за да влезат на пазарот на трудот.

Генерално, 1.774.854 милиони ученици го посетиле Грчкиот образовен систем во 2021 (според официјални податоци), со 786.014 кои посетиле примарно и предучилишно образование и 554.499 посетиле секундарно образование, 434.391 високо образование.

1.3.2. Образованието во Тирнавос

Во областа Лариса (градот и околните градови и села), има вкупно 276 градинки и примарни училишта. Поконкретно има 160 градинки и 116 примарни училишта.

Градот Тирнавос (околу 10.000 жители) има 7 градинки и 5 примарни училишта на неговата територија.

Градинките работат околу 6 часа на ден и учењето е насочено кон развој на социјални вештини на децата, некои образовни активности, добри манири, развој на чувство на почит кон другите и др.

Децата со посебни потреби од малцинските групи се интегрирани во групи, и психолог помага во работењето со нив.

Во рамките на редовна примарна програма, децата посетуваат Англиски и Германски јазични програми кои ги одржуваат наставници со програма одобрена од Министерството за Наука и Образование. Децата кои сакаат да посетуваат религиозен образовен програм на Католички катихизис имаат наставници кои ги учат со комплетно канонско одобрение од соодветното министерство.

Предучилишниот програм за поголемите деца е дел од редовна програма, додека скратена предучилишна програма се одржува попладне за децата кои не посетуваат градинка. Родителите имаат можност нивните деца да започнат со адаптивна игротека пред да почнат да посетуваат градинка за да може детето полесно да се прилагоди и родителите да се запознаат со начинот на кој се работи со децата. Децата посетуваат примарно училиште на возраст од 6 години се до возраст од 12, вкупно 6 училишни години.

Децата со посебни потреби и децата од националните малцинства се интегрирани во групи и психолог им помага во работата со нив.

Примарните училишта во Тирнавос се јавни институции за општо образование на деца и млади.

Училиштата опфаќаат образовни и тренинг активности. Примарното образование во Грција е регулирано со Закон за образование во примарните и секундарните училишта, така примарното образование во Грција е задолжително и посетата на примарните училишта треба да е редовно.

Часови како математика, грчка литература, уметност, музика, религија, англиски јазик и физичко воспитание се изведуваат во примарното училиште. Во текот на училишната година, часови по хорско пеење, танцови групи, спортски активности и часови по прва помош исто така се спроведуваат во училиштата.

Вкупниот број на ученици во едно одделение е 25-27, но одделението не може да има помалку од 15 ученици.

Системот на оценување на учениците почнува од трето одделение до последната година во примарното образование, за повеќето од предметите. Во прво и второ одделение процесот на учење на учениците се пренесува од наставник на родители преку мал личен разговор, еднаш на три месеци.

2. ГЛАВА II - Потенцијал на соработка помеѓу образовните институции и невладините организации и поддршка од локаните власти по прашањата на Рано Напуштање на училиштата

Рано напуштање на училиштето е прашање важно за сите европски земји и има привлечено внимание на многу истражувачи како и креатори на политики и едукатори. Постои реален ризик од долгорочна социо-економска слабост за децата кои рано го напуштаат училиштето. За многумина рано напуштање на училиштето ќе води кон ограничени можности за вработување и зголемена сиромаштија и невработеност. Исто така тинејџерите кои го напуштаат училиштето се соочуваат со зголемен ризик од рана бременост, криминални активности и психолошки проблеми. Многу млади луѓе кои го напуштиле училиштето се чувствуваат како „отпад“ или „губитници“ од страна на пошироката заедница. Негативен стереотип кон тие кои рано го напуштиле училиштето постои и создава стигма.

Рано го напуштаат училиштето дел од млади луѓе помеѓу 18 и 24 кои го немаат завршено високото секундарно образование и не посетиле никаков вид на образование или обуки во последните четири седмици. Главна цел на образовните политики е охрабрување на млади луѓе да го продолжат нивното образование и обуки по задолжителните фази за да постигнат позитивен ефект на нивниот индивидуален развој и социјален прогрес, а со тоа олеснување на нивниот пристап на пазарот на трудот.

За да се спречи рано напуштање, потребно е училиштата да развијат систематски пристап кој вклучува синхронизирани активности на повеќе нивоа: работа со наставници и советници, работа со родители и работа со ученици. „Напуштањето“ е поврзано со чувството на немоќност, или бесчувствителност или екстреман недостаток на мотивација. Движечката сила кој помага во зголемување на мотивацијата и наоѓање на смислата се храни со одредени стимуланси од сигурна и значајна врска.

Европските земји се обврзаа да го намалат процентот на деца кои го напуштаат училиштето на помалку од 10% до 2020. Ова е главна цел во стратегијата на Европа за 2020 и една од петте бенчмаркс на стратешката рамка за Европска соработка и тренинг.

2.1. Добри практики помеѓу образовните институции и невладините организации и поддршката на локалните власти во Сливен (Бугарија) и нивниот потенцијал за имплементација во образовниот процес на целните региони.

Следејќи ја оваа патека, образовните институции во Сливен се вклучени во стратешки партнерства во полето на училишната образовна програма „Еразмус +“.

Главните цели на училиштата во регионот се пристап на моменталните политики во спречување на напуштање на учениците, да ги задржат во училиниците, да ги споделат искуствата и добрите практики помеѓу партнерите, да организираат обуки за професионалците во ова област и да ги подобрат нивните професионални компетенции со цел да ги достигнат Европските димензии во образовните системи на земјите учеснички. Училишните тимови имаат намера да се справат со раното напуштање на училиштето како предизвик во контекст на Европските димензии на образование, да се унапреди еднаквоста и инклузијата, според добиената информација да се реагира и во врска со раното напуштање на училиштето да се дадат реалистични предлози за интервенции и да се вреднува ефикасноста на акциите на сите нивоа на интервенции. Наставниците предлагаат подобрени предлози за спречување на раното напуштање на училиштата, да се зголемат и подобрат професионалните компетенции со цел консолидација на Европските димензии во образовните системи на земјите учеснички и да се допринесе кон Европските вредности во согласност со Член 2 од Договорот на Европската Унија.

Стратешките цели за менаџирање на Рано Напуштање на Училиштето се следниве:

- Проверка на изостаноците во училиштата.

- Пријавување на изостаноците во одредени географски области
- Да се идентификуваат и класифицираат случаите на изостанување во различни училишни фази и курсеви
- Класифицирање на учениците кои изостануваат според возраста, полот, слабиот академски успех.
- Да се знае социјалната средина од која доаѓа ученикот кој изостанува
- Извештај и опис на интервенции и евалуација на отсутните ученици
- Извештај за проблеми поврзани со типови и инциденти поврзани со возраста, полот, одделението, курс и фамилијарната состојба.
- Да се присвојат предлози за рефлектирање и интервенции откако половина од случаите ќе се детектираат: Дизајн на стратегии за справување со отсуството и да се намалат изостаноците во училиштата.
- Да се вреднува важноста на планот како инструмент за справување со изостаноците.
- Предлагање на планови за соработка помеѓу училиштата и претпријатијата (Стручна обука)
- Воспоставување на внатрешно административни планови за соработка (Регионални, Локални)

Менаџирањето со проблемот на ЕСЛ може да се подели во 5 чекори:

- **Чекор I:** Дијагноза и елаборација на инструменти, алатки и водич.
- **Чекор II:** Каталог на индикатори и описи, и дефинирање на интервентни процедури
- **Чекор III:** Обуки на агенти, апликација на протоколи и известување за процесите
- **Чекор IV:** Собирање на резултатите и материјалите, и рано проценување на акциите.
- **Чекор V:** Проценка, евалуација и дисеминација на успешните практики

Во првата фаза на проектот беше спроведена анкета помеѓу училиштата во регионот на Сливен. 67 училишта учествуваа во анкетата и прашањата беа насочени кон идентификување на типот на училиштето, образовното ниво кое го нуди училиштето, социо-економскиот статус на фамилиите на учениците, националноста и припадноста кон етничките малцинства.

Прашањата во анкетата имаат за цел воспоставување на број на ученици кои посетиле училиште помалку од еден месец за последните три години, број на ученици со дисциплински постапки, број на случаи на вознемирување, насилство, булинг на училиште, булинг на интернет, случаи на агресија помеѓу ученици и случаи на агресија према наставниците и училишниот персонал. Училиштата вклучени ги истакнаа бројот на ученици кои го повториле одделението во

последните три години, бројот на откажување од училиштето и број на ученици со голем број на изостаноци за истиот период.

Анализа на анкетата беше спроведена и резултатите беа сумирани.

Директорите на училиштата од различни општини во Сливен припремија исподелија презентации на тема: „ Ефикасни мерки за спречување на учениците од откажување од училиште,„

Директорите од училиштата од Сливен ги одредија случаите на предвремен неуспех на учениците како што се социо-економски, образовни и фамилијарни или етно-културни. Тие веруваат дека откажување од училиштето не е само социјален туку и педагошки проблем. Причините се комплексни. Корените на феноменот се средината во која живеат и мотивацијата за училишна работа како и во педагошкиот персонал.

Наставниот персонал во ОУ „Наиден Геров“ во Гавраилово е подготвено да се соочи со сите предизвици со цел да ги привлече и задржи учениците во училиште. Мерките кои тие ги нудат и ги сметаат за ефикасни за намалување на бројот на предвремено напуштање се:

- да се подобри квалитетот на образованието
- да се подобри пристапот до образованието
- да се обезбеди позитивна наставна околина, да се подобрат условите за учење.
- да се вклучат родителите и да се зголеми нивното учество во училишниот живот
- да се поддржи ученичкиот личен развој
- да се спроведат различни интересни активности за учениците
- да се помогне на учениците во ризик да не го напуштаат училиштето од финансиски причини
- да се понудат дополнителни часови за учениците кои имаат потешкотии во процесот на учење.
- да се учествува во проекти и национални програми
- да се организираат игри и натпревари помеѓу учениците
- да се поттикнуваат одделенијата со најмал број на изостаноци за секое полугодие.
- да се споделуваат и разменуваат добри практики со други слични училишта
- да се зголемат квалификациите на наставниците

Наставниот персонал ги има разгледано ризик факторите и има развиено и имплементирано сопствен наставен програм за намалување на отсуствата на часовите. Училишната стратегија за спречување на напуштањето вклучува добра грижа кон учениците,

користејќи индивидуален и групен пристап, обезбедувајќи одлична образовна околина и корисни советувања за различни предмети, надминување на недостатоци во образовниот систем и организирање на различни обуки за наставници на тој начин да им се помогне да ги идентификуваат и да се справат со учениците кои напуштаат, ефикасен дијалог со фамилиите и вклучување на учениците во вон-училишни активности според нивните вештини и интереси.

Училиштето нуди индивидуална форма на образование за ученици над 16 годишна возраст кои се погодни за реинтеграција во образовниот систем по напуштање на училиштето.

Еден од главните фактори за менаџирање на отсуството е со проектни задачи. Подобри училишни услови и различни материјали за часовите од интерес се обезбедени од страна на проктот за целодневно образование на Министерството за Образование и Наука. Учеството во овој проект им дава на учениците можност да ги користат образовните игри и активности кои им помагаат да стекнат нови вештини и подобри компетенции.

Училиштето е вклучено во општински проект за намалување на бројот на напуштања и ученици во ризик во регионот на Сливен. Реинтеграција на учениците од регионот кои го напуштаат училиштето и превенција од повторување на истото е постигнато со вклучување на сите заинтересирани страни. Идентификувајќи ги учениците кои напуштаат, анализа и опис на целната група, дијагноза на причините за рано напуштање на училиштето, поврзувајќи ги периодот на напуштање со возраста на учениците, мотивирајќи ги учениците кои напуштаат и нивните родители, креирајќи адаптивен систем во училиштето и вклучувајќи ги учениците во активностите за интеркултурна едукација и обезбедување на услови за нивни успешни постигнувања се стратешки цели на проектот.

Наставниците сметаат дека е нивна одговорност да го направат училиштето поатрактивно и да ги задржат учениците во училиштето. Дел од училишната стратегија е да се има добро партнерство и соработка со родителите, социјалните институции и институциите одговорни за образование во регионот, локалните власти и невладините организации.

Основно училиште „Браќа Миладинови“ е најголемо во регионот на Сливен со 1555 ученици од ромско и турско потекло. Мнозинството од учениците доаѓаат од фамилии со низок социјален статус и културна позадина. Родителите немаат постојана работа и се ослонуваат на социјалната помош. Учениците живеат во лоши услови. Во повеќето од фамилиите образованието не се цени.

Наставниците кои работат во училиштето професионално си ја вршат работата и се посветени на образовната активност. Тие работат со постојан ентузијазам и овозможуваат релаксирана и креативна атмосфера.

Тие ја почитуваат добрата соработка помеѓу колегите, учениците, родителите и локалната заедница.

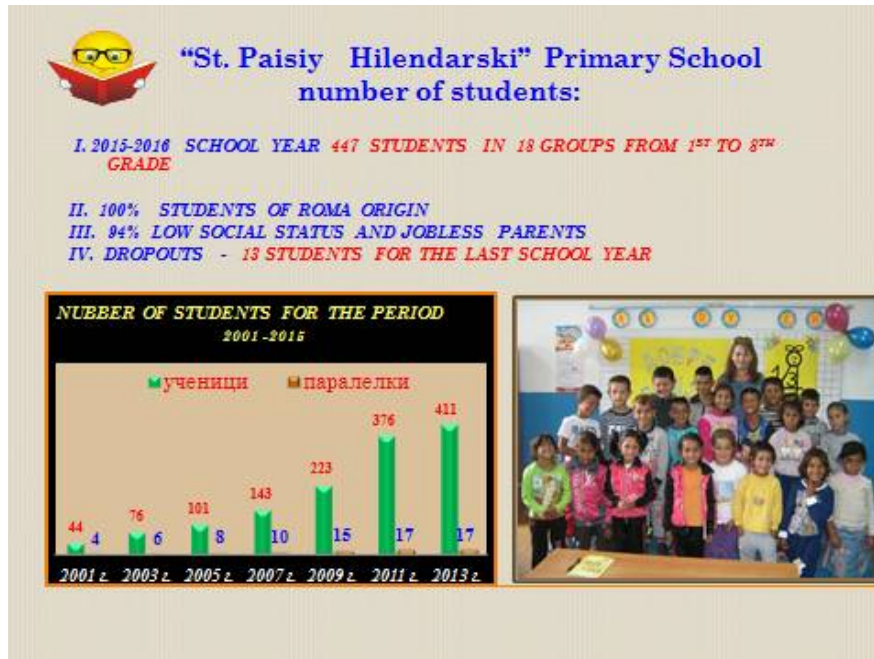
Според нив училиштето е интересна и прекрасна книга, во која децата се автори и карактери и тие нема да дозволат ниту еден од карактерите да се откаже од школување.

Успешна практика во училиштето е да се активираат родителите, тие да станат лојални пријатели, кои се спремни да ја прекршат традицијата и да ги избегнат раните бракови. Основното училиште „Браќа Миладинови“ учествува во различни Национални програми и проекти. Некои од нив се: „Успех“, „Со грижа за секој ученик“, „Училиште без изостаноци“, „Со различна култура-обединети за живот“, „Рака под рака за иднината“ и др.

Различни форми од вон-наставни активности се уште една успешна мерка за избегнување на раното напуштање на училиштето. Тие го прават училишниот живот интересен и привлечен за учениците. Посебно внимание се обрнува на талентираните деца. Јавните настапи и состаноци со институциите им дава можност да бидат признаени во општеството. Проценка на постигнувањата како дипломи, медали се добри за мотивација на учениците.

Главна цел на наставниот кадар е учениците да се чувствуваат прифатени, значајни со успехот кој го постигнале и способни да учат, креираат, да се изразат себеси и да освојат награди.

Во презентацијата ОУ „Св. Кирил и Методиј“ користењето на интерактивни часови е спомнато како успешна мерка за превенција на рано напуштање на училиштето. Наставниците споделија добри практики за користење на веб базирани електронски системи за обуки како ENVISION - едукативен софтвер кој овозможува активно учество во процесот на учење или едукативен презентациски софтвер MozaBook.

Успешен пример за привлекување на ученици и нивно задржување во училиште е ОУ „Св.Пајсиј Хиландарски“ во селото Сотирија. Во последните седум години благодарение на добриот менаџмент и на мотивираниот и иновативен наставнички кадар бројот на ученици во училиштето се зголеми од 44 во 2001/2002 до 447 ученици во 2015/2016 училишна година. Креирање на атрактивна училишна околина беше првиот чекор кој се превзеде во училиштето.

Толеранција, користејќи различни методи на учење и вклучувајќи ги учениците во вон-наставни активности како ромски танци, руски песни, ликовни катчиња и спортски активности е главна стратегија на педагозите.

СУ „Добри Чинтулов“ за математика и природни науки во Сливен е добар пример за училиште без напуштање. Некои од мерките за превенција на изостанување и рано напуштање на училиштето кои се превземени од страна на училиштето се следниве:

- постојано мониторирање на бројот на изостаноци и причините за нив
- расположивост на училишниот систем за информирање на училишниот менаџмент
- рестрикции во случаи на поголем број на оправдани отсуства и казни за неоправданите изостаноци
- вклучување на учениците во групи за вон-наставни активности (сценски изведби, представи, концерти, јавни прослави и празници, натпревари во класот, еколошки кампањи, добротворни кампањи, спортски активности, групи за прва помош во соработка

со Младински Црвен Крст, заеднички активности и работа со претставници на бизнис секторот.

- Психолошка поддршка за учениците и фамилиите. Групна и индивидуална работа со учениците кои имаат проблеми.

Беше дискутирано и заклучено помеѓу партнерите дека најголем број на напуштања на училиштето во трите земји се од Стручните Училишта. На пример Средното Стручно Училиште за Машински техничари во Сливен има 26 напуштања во последните три училишни години.

Помеѓу позитивните аспекти во училишните активности за спречување на напуштање и ризично однесување на учениците се интерактивни наставни методи, употреба на ИКТ, е-часови и мултимедиски презентации, подобрување на условите за образовни процеси и подобрување на материјалите, модернизирани работилници, иновативна опрема за авто сервис, компјутерски лаборатории, учество на учениците во регионални и национални натпревари во професиите и постигнување на високи резултати.

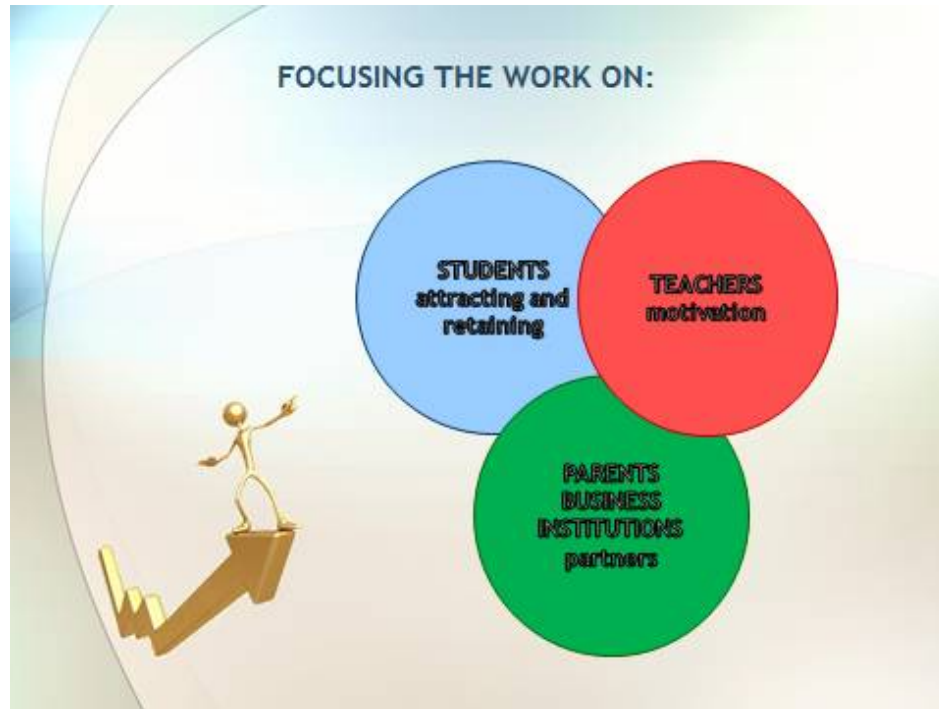
Иницијативата „Читај со мене“ одржана во училиштето има цел да ги промовира и подобри литературните вештини на учениците.

Ученичкиот клуб "Млади преродбеници" дава знаење за историјата на нашата нација и има за цел да креира чувство на национална гордост и самодоверба.

На учениците во училиштето им е дадена можност да ги покажат нивните дарби и таленти во различни вон-наставни активности како клубови, спортски натпревари и прослави.

Засадување на училишниот двор е иницијатива организирана од страна на училишниот менаџмент со цел да се спречи ризично однесување помеѓу учениците.

Приоритет е проектната задача. Учество во националната програма „Со грижа за секој ученик“, обезбедува обуки за талентирани ученици и им дава можност да учествуваат во училишните натпревари како што се Техничко цртање и др. Националната програма „Училиште без изостаноци“ мерката „Без изостаноци“ обезбедува помош за учениците и набавуваат транспортни карти за казнетите ученици. Училиштето им помага на учениците од социјално загрозување семејства со стипендии со цел да се спречи нивно напуштање на училиштето. Враќање на ученици кои го напуштиле училиштето е постигнато преку користење на различни форми на образование: вон-училишно и индивидуално.

Програмата на состаноци вклучува посети на различни типови на училишта и институции во Сливен, Нова Загора, Котел и Сотириа. Партнерите ги посетија примарните училишта, секундарните училишта, стручните училишта, градинките и Центарот за Ран Детски Развој во Котел.

Центарот за Ран Детски Развој во Котел беше изграден од страна на УНИЦЕФ Бугарија, со помош на општина Котел и помош од ИКЕА Бугарија, кои обезбедија средства за реновирање и опрема на зградата. Центарот има за цел да го прошири пристапот на деца од 3-4 години кон образовни активности, кои потоа успешно ќе се подготват за задолжителните преучилишни обуки. Посебно од ова, центарот работи со родители за нивно активно учество и поддршка во раниот детски развој.

Центарот спроведува различни групни активности кои помагаат на децата да се подготват подобро за предучилишното образование. Работата со децата е организирана на начин кој вклучува активно учество и на родителите. За возрасните има обуки за родителски вештини, подобра грижа за децата и поддршка на нивните образовни потреби. Здрава храна се обезбедува за период на ангажираност на децата со активности во центарот. Многу е интересно и забавно да се набљудува и учествува во заедничките образовни активности на децата со родителите.

Во Градинката „Елица“ од Сливен гледавме игрено-когнитивна практична ситуација со деца наречена „Приказна која нема крај“. Тоа беше реализација на педагошки вештини и иновативни

идеи на едукаторите да организираат стимулативна креативна средина во која децата имаат услови да ги развиваат нивните јазична експертиза, имагинација и креативност. Едукативни и практични задачи беа тематски дизајнирани и содржината беше структурирана така да се вклучија деца од различни возрастни групи. Децата се соочија со предизвикот да ги развијат говорните вештини преку фантазија. Уметничкиот потенцијал на познатите народни приказни беше користен како основа за реализација на едукативните цели за стимулиција на имагинацијата на децата и нивната љубопитност. Во практичниот дел на ситуацијата наставниците им дадоа можност на децата да направат кукли од познати приказни користејќи ги материјалите кои им се на располагање. Исто така беа вклучени и родителите на децата во практичните активности и наставниците во една заедничка работилница.

Изведувајќи ситуација изградена на приказна ја охрабрува имагинацијата на децата и ги става во позиција на клучни актери и писатели на фантастични приказни. Наставниците комбинираат вербални, визуелни и интерактивни игрени методи на интеракција. Тие ги внесуваат децата во една магична средина користејќи приказни и карактери блиски до нивното искуство и постепено ги внесуваат во светот на фантазиите. Средбата на децата со карактерите од приказните ги предизвикува да даваат нестандартни одговори и да ги изразат нивните креативни предлози.

Приоритет во нашата работа е поддршка на училиштата во регионите во кои учениците го напуштаат училиштето, промовирање и размена на иновативни најдобри практики, поддршка и континуирана имплементација на мерките за спречување на напуштање на училиштето.

Намалување на раното напуштање на училиштето е една од главните заеднички цели на министерствата за образование на земјите од Европската унија, со земјите членки кои се обврзаа за намалување на односот на помалку од 10% до 2020 (оваа бројка во 2010 беше на 13,9%).

Причините за рано напуштање на училиштето се различни и затоа тешко се совладуваат: може да се од лични или фамилијарни проблеми до тешкотии во учењето или несигурни социо-економски ситуации во индивидуални училишта се исто така значајни фактори.

Сите Европски земји/региони имаат политики и мерки кои може да помогнат во намалување на раното напуштање на училиштето. Овие мерки се поделени на превентивни, интервентни и компензирачки мерки. Превентивните мерки имаат за цел надминување на проблемите од корен, вклучувајќи како на пример подобрен пристап и квалитет на раното детско образование и грижа, намалување на трендот на намалување на оценките или воспоставување на системи за позитивна дискриминација. Интервентните мерки се дизајнирани за борба против било какви проблеми кај учениците, и вклучуваат индивидуална поддршка, поддршка за слабите

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА
ЗА ЕВРОПСКИ ОБРАЗОВНИ
ПРОГРАМИ И МОБИЛНОСТ

ученици, јазична поддршка, вмрежување на родители и др. Компензирачки мерки им нудат на оние кои го напуштиле прерано училишното образование и тренинг нови можности за да добијат квалификации.

2.2 Финансирање на активности

Активностите опишани во оваа стратегија ќе бидат финансирани со буџет на општините или со средства обезбедени со различни проекти и програми.

3. ACTION PLAN

No	Акција	Главна цел	Опис на акцијата	Целни групи	Ресурси	Временска рамка	Буџет
1	Социјална Инклузија на ученици со посебни потреби	Зголемени можности на учениците со посебни потреби и поддршка на училишниот персонал за имплементација на погодни образовни методи	Развој на образовен концепт базиран на експертиза посебно креирана за ученици со посебни потреби	Наставници и ученици во предучилишна настава, од 5-6 годишна возраст	Аплицирање за проекти- национални фондови и Европски фондови (Ерасмус + програма)	2022-2027	100,000-150,000Евра
2.	Поддршка на Ромските ученици со посебна менторска помош	Зголемена инклузија на ромските ученици во образовниот систем со фокус на ученици со слаби академски резултати	Обезбедување на дополнителна поддршка со ментори кои ќе работат со ромски ученици индивидуално за тие да ги разберат лекциите	Ромски ученици во примарно училиште, возраст од 7-10 години	Аплицирање за проекти- национални фондови и Европски фондови (Ерасмус + програма)	2022-2027	100,000-150,000Евра
3	Претставување на ромските традиции и култура во неформалните образовни активности	Промоција на културни разлики на Ромската популација	Развој на образовен концепт во претставување на ромските традиции и култура во примарното училиште на неформалното образование	Наставници и ромски ученици во примарните училишта ,возраст од 7-8 и деца од примарни училишта	Аплицирање за проекти- национални фондови и Европски фондови (Ерасмус + програма)	2022-2027	100,000-150,000 Евра
4	Поддршка на ромски ученици за користење на ИКТ опрема	Овозможување на ромските ученици да се соочат со предизвиците во совладување на новите ИКТ образовни методи	Обезбедување на ИКТ образовна опрема и потребна менторска помош	Наставници и ромски ученици	Аплицирање за проекти- национални фондови и Европски фондови (Ерасмус + програма)	2022-2027	100,000-150,000 Евра
5	Вовед на ИКТ базирани концепти за ученици со образовни потешкотии	Зголемување на интересот на учениците со користење на образовен концепт базиран на уметност за справување со прекумерна тежина	Развој во имплементацијата на ИКТ базирани пристапи (ВР и АР едукативен софтвер) во справување со предизвиците од зголемениот број на ученици со слаби академски резултати	Наставници и ромски ученици во примарните училишта (10 - 13 години)	Аплицирање за проекти- национални фондови и Европски фондови (Ерасмус + програма)	2022-2027	100,000-150,000EUR